

SANAT YAKLAŞIMI KAPSAMINDA EL SANATLARI ÜRÜNÜ İĞNE OYALI KADIN AYAKKABILARI

Ayşe Nur OĞUZ*
Haldun ŞEKERCİ**

Özet

El sanatları; bir toplumun tarihini, kültürünü, yaşam biçimi ve gelenek göreneklerini en net şekilde yansıtan kıymetli bir sanat alanıdır. Her toplumun ve kültürün kendine özgü el sanatı olduğu kaynaklarda değinilmiştir. El sanatlarının dallarından birisi olan iğne oyaları Türk milletine özgü el sanatları olarak literatüre geçmiştir. Türk kadınının sevinci, öfkesi ve üzüntüsü gibi duygularını aktarmakta kullandığı, usta çırak ilişkisiyle günümüze kadar gelmiş, kadınların gelir elde ettiği, ince işçilik ve çok emek harcanarak yapılan bir geleneksel bir zanaat olduğu bilinmektedir. İğne oyaları geçmişte başörtüsü, kadın elbiselerinin yaka, kol ve mendillerini süslemekte kullanılırken günümüzde farklı alanlarda da kullanılmaya başladığı görülmektedir. Bu alanlardan birisi de kadın ayakkabılarıdır. Ayakkabı kültürünün geçmişten günümüze sürekli değişim gösterdiği bilinmektedir. Ayak sağlığı ve ayağı koruma amaçlı kullanılan ayakkabıları satın alırken rahatlığı dışında formuna, topuğuna, süslemesi ve tasarımı gibi özelliklerinin de dikkate alındığı bilinmektedir. Toplumlarda günlük veya özel günlerde kullanılacak giysilerin en belirgin tamamlayıcısının ayakkabılar olduğu bilinmektedir. Bu makalede kadın giyim kuşamının en önemli parçalarından birisi olan ayakkabıların el sanatları dallarından birisi olan iğne oyalarıyla süslenmesi sanat yaklaşımı kapsamında incelenmiştir. Bu tür bir çalışmanın ilk defa yapılması ve bu konuda çalışma yapacaklara örnek olacak özgün veriye sahip olması nedeni ile çalışma önemlidir. Çalışma; literatür taraması ve araştırmacının tecrübelerinden yararlanılarak verilerin düzenlenip sonuçların çıkartıldığı nitel yönteme dayalıdır.

Anahtar Kelimeler: El Sanatları, İğne Oyası, Sanat, Ayakkabı, Tasarım

HANDICRAFT PRODUCT NEEDLE LACE WOMEN'S SHOES WITHIN THE SCOPE OF ART APPROACH

Abstract

Handicrafts are a valuable art field that reflects the history, culture, lifestyle and traditions of a society in the clearest way. It is mentioned in the sources that each society and culture has its own handicraft. Needle lace, one of the branches of handicrafts, has entered the literature as handicrafts specific to the Turkish nation. It is known that it is a traditional craft that Turkish women use to convey their feelings such as joy, anger and sadness, has survived to the present day with the master-apprentice relationship, and is a source of income for women, and is done with fine workmanship and great effort. Needle laces were used to decorate headscarves, collars, sleeves and handkerchiefs of

* Yüksek Lisans, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Bölümü, ayseuroguz2206@gmail.com ORCID NO: 0009-0008-7401-476X

** Doç. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, El Sanatları Bölümü, haldun.sekerici@dpu.edu.tr ORCID NO: 0000-0002-2753-6951 ID: 124156

women's dresses in the past, while today it is seen that they have started to be used in different areas. One of these areas is women's shoes. It is known that shoe culture has been constantly changing from the past to the present. It is known that when buying shoes used for foot health and foot protection, features such as shape, heel, ornamentation and design are also taken into consideration in addition to comfort. It is known that shoes are the most obvious complement to clothes to be used on daily or special occasions in societies. In this article, the decoration of shoes, one of the most important parts of women's clothing, with needle lace, one of the branches of handicraft, is examined within the scope of the art approach. The study is important because it is the first of its kind to be conducted and has original data that will be an example for those who will study on this subject. The study is based on the qualitative method, where the data is organized and the results are drawn by using the literature review and the experiences of the researcher.

Keywords: Crafts, Needle Lace, Art, Shoe, Design

Giriş

El sanatları sanat değerinden başka halkın sosyal yapısını yansıtması bakımından da büyük önem taşır. Her biri, halkın dilini, inançlarını, adetlerini, felsefesini ve köklü bir sanat geleneğini ifade eder. El sanatları aynı zamanda geçmişin değer ölçülerini geleceğe aktarırken, nesilden nesile süren geleneksel bir bağ oluşturur. Topluma damgasını vurur ve gelişmiş kültür sanatlarına yön, şekil ve anlam kazandıran bir temel veya kaynak oluşturur (Onuk, 2009, s.11).

El sanatları başlangıçta örtünmek, beslenmek gibi insanın ihtiyaçlarını karşılamak için basit araçlarla başladı ve sonraları ise gelişen yaşam şartlarının imkanlarını kullanarak büyüdü (Altuntaş, 1994, s.1). Anadolu coğrafi konumu nedeniyle birçok medeniyete ev sahipliği yaptığı için el sanatları yönünden zengin olduğu kaynaklarda belirtilmiştir. Geleneksel kültürümüzün ve el sanatlarımızın en önemli örneklerinden birisi oyalardır (Özgen, Ünlü, Durmuş ve diğerleri, 2011, s.3). Genellikle ipek ibrişim kullanarak iğne, mekik, tığ veya firkete ile yapılan ince danteller oya olarak tanımlanır (Tdk, Kasım 2024). Oyanın alt disiplinlerinden bir tanesi de iğne oyasıdır. İğne oyası temel nitelikte materyaller kullanılarak yapılabilen, üretim metodunun uygulanabilmesi için spesifik bir ortama ihtiyaç duymayan özgün nitelikte el sanatlarındandır.

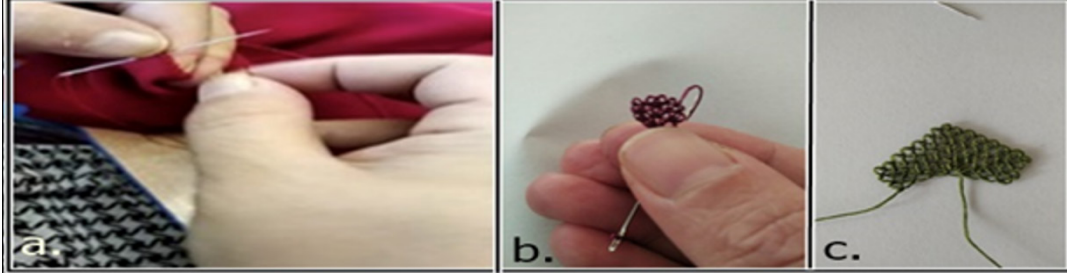
Tarihi çok eski olan iğne oyasının esas ham maddesi ipektir. İğne yardımıyla ipeğin düğüm atılmış halidir. 1905 Menfiz kazılarında ortaya çıkan balık ağlarının tekniği iğne oyası tekniği olduğu ve iğne oyası tekniği ile yapılan ürünler 12.yy da Anadolu'dan Balkanlara Balkanlardan da İtalya yoluyla Avrupa'ya yayıldığı kaynaklarda bahsedilmektedir (Onuk, 2000, s.5).

İğne oyasında başta bitkisel ve geometrik olmak üzere tüm motifler sanatın verdiği üretim olanakları kapsamında uygulanabilir. İğne oyası; zürafa, gözemeli ilmek, gözemesiz ilmek, sıçan dişi, sinek kanadı, pipirik, kök gibi birçok tekniği vardır. Uygulanacak motife göre alt teknik seçilerek uygulanır. En temel teknik zürafadır. Bütün teknikler zürafa üzerinden yola çıkarak yapılmaktadır.

Zürafa; iğneye iplik geçirilir. Yapılacak yüzeye iğne batırılır. İpliğin ucu iğnenin üzerine yatırılır ve iğnede takılı olan kısım iğne etrafına dolanarak düğüm atılır. Bu teknik üzerinden diğer teknikler oluşur (Fotoğraf 1.a).

Gözemeli ilmek; İpliği her sıra tekrarında sıranın başına getirerek yapılan tekniktir (Fotoğraf 1.b).

Gözemesiz ilmek; Yapılacak motifte sıra bitince motifi döndürerek yapılan tekniktir (Fotoğraf 1.c).

Fotoğraf 1 a. Zürafa Tekniği **b.** Gözemeli İlmek Tekniği **c.** Gözemesiz İlmek Tekniği.

Sinek kanadı; Uzun bir zürafa yapılır. Zürafanın ortasına düğüm atılır ve tekrar zürafanın dibine düğüm atılır. Ne boyutta kullanılacaksa işlem tekrar edilir (Fotoğraf 2.a).

Sıçan dişi; Zürafanın içine düğüm atılır tekrar dibine düğüm atılır. Gözemeli ilmek tekniği kullanılarak iplik başa getirilir ve eksiltilir (Fotoğraf 2.b).

Kök; İplik işaret parmağı üzerine dolanır. Birleşim noktasına zürafa tekniği ile düğüm atılır. Yapılacak çiçek kaç yapraklı olursa o kadar zürafa yapılır. Döne döne etrafına zürafa yapılır (Fotoğraf 2.c).

Fotoğraf 2. a. Sinek Kanadı Tekniği **b.** Sıçan Dişi Tekniği **c.** Kök Tekniği.

Türk milletine özgü bir el sanatı olan iğne oyası doğadan ilham alarak kadınların yaratıcılığı ile duygularını, düşüncelerini, acılarını, aşkını, sevdasını somut hale getiren bir iletişim aracı olarak da kullanıldığı görülmektedir. Türk kadınının yeteneği ve bu yeteneğe bağlı zarif işçilik birleşerek zanaat alanında usta çırak ilişkisiyle günümüze kadar gelmiştir. Atölye gereksinimi olmadığı için her zaman ve her yerde basit araç gereçlerle yapılmaktadır. Baş örtüsü ve kadın giyim kuşamını süslemekten sıyrılıp günümüzde yenilikçi bakış açılarıyla değişik yüzeyler üzerine de tasarımlar yapıldığı görülmektedir. Bu tasarımlara örnek teşkil eden yüzeylerden biriside kadın ayakkabılarıdır.

Ayakkabı denilince; ilk insanla beraber ilkel toplumlarda görülen sandalet ve ayakkabı ağaç kabuklarından ve hayvan derilerinden ayağa bağlanarak yapılan işler akla gelir. Eski Mısır ve Hitit Uygarlıklarında ise sandalet yapımı geliştirilmiştir. Hitit Uygarlığında ise, günümüzde de hala kullanılan ve her uygarlıkta giyildiği görülen çarığın ilk modellerine rastlanmaktadır. Ayakkabı her çağda görsel algıda ilgi uyandıran bir obje olarak karşımıza çıkmaktadır. Asıl işlevi ayağı dış etkilerden korumaktır. Moda tasarımcıları, giysi tasarımlarını yaparken tamamlayıcı obje olan ayakkabı tasarımlarında, ayakkabının estetik gücünü kullanmışlardır. Moda sürekli değişim içerisinde gelişirken ayakkabı tasarımcıları da yeni fikirler üretmişlerdir. Ayakkabının geçmişten günümüze kadar olan evrelerinde yapmış oldukları analizler sonucunda tasarlanan ayakkabılar günümüzde insanın kimlik arayışında etkili olmuştur (İmre, 2016 s.191).

Sanat niteliği gösteren ürünlerde var olan; estetik kaygılarla üretim, kişiye özel üretim, özel günler için üretim, tek bir tane üretim, gibi özellikleri gösteren sanatsal nitelikteki ayakkabı tasarımlarına da günümüzde rastlanmaktadır.

Bu nedenle sanat kavramı ve çalışma kapsamında kullanılan bağdaş kavramlar üzerinde durmanın doğru olacağı varsayılmıştır. Bu bağlamda Sanat; kişinin duygu ve düşüncesinin soyut veya somut malzemelerle insanlara aktarma yolu olarak tanımlanmıştır. İlk çağlarda mağaraların içine çizilen resimlerle başlayarak günümüze kadar evrilerek yenilikçi bakış açılarıyla gelişmiştir.

Fotoğraf 3: Sanat Yapıtına Yanlış Yaklaşım Biçimleri

Sanatın tanımı da bu süreçte yetersiz kalmakta birlikte her zaman ve dönemde farklılık kazanmıştır. Sanat, çizim ve özgünlük gibi estetik değerleri vurgulayan bir faaliyet olmakla beraber sanat eserleri, genellikle bir duygunun veya düşüncenin anlatımı olarak tasarlanır ve zihnimizde duygusal, zihinsel veya ruhsal bir tepki uyandırmak için kullanılır. Sanat, estetik bir deneyim elde etmek için tasarlanmıştır. Bu nedenle izleyicinin beklentisini değiştirmek için doğrudan bir amaç taşımaz. Sanatın amacı, insanlara güzelliği göstermek ve hayal gücü gibi kavramlarla buluşturmak, estetik beğeni kazandırmak, kendilerini ifade etmelerine yardımcı olmaktır. Toplum merkezli sanatsal yaklaşıma göre sanat toplumdaki bağımsız değildir (Aypek, Arslan ve Kotan, 2021, s.79).

Çağdaş el sanatları, geleneksel sanat formlarını modern çağın talepleri ve estetik anlayışıyla birleştirerek yeni ve yaratıcı eserler ortaya koymaktadır. Bu tür sanat eserleri, el sanatları işçiliğinin ustalıklarla icra edildiği, özgün ve yenilikçi tasarımlar içeren ürünleri kapsamaktadır. Aynı zamanda artistik el sanatları, geleneksel zanaat tekniklerinin yeni malzemeler ve teknolojilerle bir araya getirilmesi sonucu da ortaya çıkan ürünlerden oluşmaktadır (Söyük Güven, 2024, s.268). Günümüz çağdaş yaklaşımlarının geçmişin geleneksel sanat yaklaşımları ile birlikte ele alındığı Sıla Şehrazat Yücel'in Tulipomonia, sanat çalışmaları bu konuya örneklik teşkil eden eserlerden oluşmaktadır (Fotoğraf 4).

Fotoğraf 4: Geleneksel ve Çağdaş Sanat Yaklaşımı

Çalışma kapsamında da kullanılan sanat ürününü değerlendirme süreci genellikle temelde dört ana başlık altında toplandığı kabul görmektedir.

Sanatçı, yapıt, alımlayıcı ve toplum merkezli yaklaşım biçimleri. Bütün görüşler sanatı açıklamak için bu dört öğeden birine yönelirler. Sanatçı merkezli yaklaşımda sanatçının kişiliğini esere yansıtması bir kriter olarak kabul edilirken, yapıt merkezli yaklaşımda kriter, yapıtın kendisidir. Alımlayıcının heyecanı da alımlayıcı merkezli yaklaşımda kriter olarak alınmaktadır. Toplum merkezli yaklaşım ise, eserin dış dünya ile ilişkisini ölçüt olarak almaktadır (San, 2003, s.37), şeklinde özetlense de bu yaklaşımları biraz daha açıklayıcı düzeyde ele almanın doğru olacağı düşünülmektedir.

Sanatçı merkezli yaklaşım; biçiminde esas alınan üretimi yapan kişidir. Sanatçı toplumun estetik veya sanatsal beklentilerini karşılamak yerine kendi yaşadıklarından, hissettiklerinden yola çıkmış ve bunları yansıtmıştır. Önemli olan dış dünya değildir, önemli olan sanatçının kendi iç dünyasında algıladığı duygu durumları ve evreni yansıtmasıdır. Bu yüzden eserin anlaşılması için ilk önce sanatçının anlaşılması, içinde bulunduğu psikolojik sürecin bilinmesi gerekir. Bu durum Freud'un Psikanalist Analizi ile paralellik gösterir. Freud'a göre sanatçı eserleri ile kendini ele verir, bilinç altına itilen şeyler üretilen eserlerle açığa çıkar ve kişi bunların ağırlığından kurtulmuş olur, sanat bir terapi aracı haline gelir (Moran, 2007, s.151-155).

Yapıt merkezli yaklaşım; odaklanılan, yapıtın ta kendisidir. Yapıttaki biçim, düzen veya kurgu üzerinden yola çıkılır. Günlük hayatta bir şey anlatmak için kullandığımız dil ile yapıt aynı konumda bulunmaktadır. Yapıtın boyutu, var olan imgeler, kullanılan renkler, tercih edilen malzemeler, sunulan davranışlar, işlenen ayrıntılar vb. hepsi anlaşılması ve yorumlanması gereken temel şeylerdir. En nihayetinde bir eser boyutunun devasa olması ile minyatür olarak tasarlanması ele alınırsa ikisinin arasındaki etki farkı çok daha iyi anlaşılacaktır (Ötgün, 2009, s.164-165).

Alımlayıcı merkezli yaklaşım; yapıtın sadece bir biçimler yığını ve kurgudan oluşmadığını, çok anlamlılığın bir gereği olarak alımlayıcının düşünsel ve ruhsal dünyasında birçok düşünce ve duyguyu akla getireceğini vurgular. Bu da, alımlayıcının yaratıcı yanını ortaya koyan bir yaklaşım biçimidir. Alımlama estetiğinin bir diğer önemli kuramcısı H. Robert Jauss'dur. Jauss 'da yapıt-alımlayıcı ilişkisinde tavrını alımlayıcıdan yana koyar. Bir yapıt üretildikten sonra çeşitli zamanlarda alımlayıcı tarafından nasıl algılandığını sorgular. "Yapıtın yorum bekleyen ufku ile okurun [alımlayıcının] kendi dünyasının ufku arasındaki kaynaşma sonucu ortaya yeni anlamlar çıkar. Bu kaynaşma yapıtın yaratıldığı anda olabileceği gibi daha sonraki dönemlerde de olabilir" (Rifat, 2008, s.48).

Toplum merkezli yaklaşım; Aristoteles insanda bir taklit yeteneği ve hazzının bulunduğunu, sanatçının olayların ve varlıkların özündeki ideali, temel düşünceyi taklit ettiğini söyler. Ona göre sanatçı, doğanın eksik bıraktığı şeyleri tamamlar. Sanatçı yapıta kendi öznelliğini, kişiliğini de katar. "Bunun için de mimesis, sanatçının yaratıcı etkinliğidir. Aynı zamanda hem taklit, hem de yaratmadır. Mimesis; yaratılan şeye uyan, onunla özdeşleşen, yaşamın akışı içinde onunla tek bir şey olan, yaratma eyleminin kendisidir" (Cömert, 1991, s.116).

Buraya kadar aktarılanlar kapsamında El sanatları alanına giren iğne oyları ve bu oylarla tasarlanmış sanat niteliği gösterdiği varsayılan kadın ayakkabıları sanat bakış açısı ile dört sanat yaklaşımı ile ele alınarak incelenmiştir.

Çalışmanın Önemi

Bu çalışmada, tarihin ilk çağlarından beri ayaklarımızı dış etkilere korumak için kullandığımız ayakkabılar ile genellikle başörtüsü kenarlarında kullanılan iğne oylarının disiplinler arası etkileşim yaparak bir tasarımda bir araya gelmesi ile sanat yaklaşımı kapsamında incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında el sanatları alanına giren iki zanaat disiplininin sanatsal yaklaşımlara bağlı

olarak yeni bilimsel veriler elde edildiği düşünülmektedir. Benzer bir çalışmaya ulaşılabilen literatür taraması kapsamında rastlanmamıştır. Bu konuda çalışma yapacaklara kaynak teşkil edecek özgün veriye sahip olması nedeni ile önemlidir.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada literatür taraması ve araştırmacının tecrübelerinden yararlanılarak verilerin düzenlenip sonuçların çıkartıldığı nitel yönteme dayalı betimsel model bir araştırmadır. Araştırma konusunu teşkil eden türde ayakkabılar satın alma veya kişisel koleksiyondan faydalanma şekli ile elde edilmiştir. Çalışma öznel nitelik gösterdiği varsayılan ve ulaşılabilen, 10 adet kadın ayakkabısı ile sınırlandırılmıştır. Seçilen örneklemin evreni temsil edebilir yeterli veriye sahip olduğu, incelenen iğne oyası tasarımlı ayakkabıların sanat niteliği gösterdiği evreni teşkil edecek nitelikte olduğu varsayılmıştır. Örnekler sanatsal yaklaşımlar bağlamında incelenerek veriler elde edilmiştir. Saha çalışmasında elde edilen veriler fotoğraflar ile desteklenmiştir. Veriler elde edilirken araştırmacıların alan yeterlilikleri kapsamında değerlendirmelerde kullanılmıştır. Elde edilen veriler amaç doğrultusunda uygun başlıklar altında düzenli bir biçimde verilmiştir.

Çalışma Bulguları

Elde edilen veriler doğrultusunda; çalışmada 10 adet el sanatları alanına giren iğne oyası bezemeli kadın ayakkabısı ele alınmıştır. Bu ayakkabılardan 9 adetinin siyah renkli, yüzeyinin süet ve burun kısmının kapalı olduğu, 1 tanesinin renginin bej ve sandalet tarzında olduğu, ayakkabıların 3 adetinin sivri burunlu, 6 adeti yuvarlak burunlu olup, 5 adetinin yüksek ve sivri topuklu, topuk yükseklikleri 8-10 cm uzunluğunda, 1 adetinin yüksek ve sivri topuklu olup topuk yüksekliği 5-6 cm uzunluğunda, 4 adetinin küt topuklu olup 2 adetinin kısa topuklu ve topuk boyu 2-4 cm uzunluğunda diğer 2 adet ayakkabıların topuk boyu 5-6 cm uzunluğunda olduğu araştırmacı tarafından tespit edilmiştir. Ayrıca iğne oyalı ayakkabıların yapıları ve topuk yüksekliklerindeki değişiklikler zanaatkarın müşterilerinin kullanacakları giyim-kuşamın özelliklerine ve müşterilerinin zevkine göre değişiklik gösterdiklerini açıklamıştır. El sanatları iğne oyası kapsamında üretilen motiflerin hepsinde ipek iplik kullanılmıştır. Yapıştırıcı olarak sıcak silikon tercih edilmiştir.

Mor Çiçek Motifli Ayakkabı

Araştırmaya kapsamında **Fotoğraf 5'**de görünen mor çiçek motifli iğne oyalı yüksek topuklu ayakkabı Fatma BERBER isimli kişiye 2022 yılında Emine AĞARI tarafından tasarlanmıştır. Tasarımda siyah renkli, yüksek topuklu, süet yüzeyli, burnu yuvarlak ve kapalı kadın ayakkabısı tercih edilmiştir. Mor renkli ipek iplik ile gözemeli ilmek tekniği ile yapılan iğne oyalı çiçekler ayakkabının burnundan başlayarak dış kenar kısmına göre burun kısmına büyük kenar kısmına çiçeklerin boyutları küçültülerek dizayn edilmiştir. İğne oyalı çiçeklerin ortasına inci dikilerek süslenmiştir. Çiçeklerin yanlarına yeşil ipek iplik ile gözemeli ilmek tekniği ile yapraklar yapılarak çiçeklerin yanına zanaatkarın tasarladığı biçimde yapıştırılmıştır. Topuk kısmına açık mor, mor ve beyaz ipek iplik ile gözemesiz ilmek tekniği ile gala çiçekleri yapılmış tohum olarak sarı ipek iplik ile gala çiçeğinin boyutuna uygun kök yapılmış ve ortasına dikilmiştir.

Sanat merkezli yaklaşım açısından incelediğimizde zanaatkâr kendini yansıtan bir tasarım yaptığını belirtmiştir. Müşterisinin satın aldığı ayakkabıyı göz önünde bulundurarak kullanacağı kıyafete uygun renk ve motifleri belirlediğini açıklamıştır.

Yapıt merkezli yaklaşım olarak ele aldığımızda zanaatkar ayakkabının rengini, biçimini ve topuk boyunu göz önünde tutarak seçilen renk ve motifleri kullanarak tasarladığını açıklamıştır. Ayakkabının burun kısmı kapalı ve yuvarlar biçimde olduğu için yuvarlak motifleri seçtiğini belirtmiştir.

Alımlayıcı merkezli yaklaşım olarak incelediğimizde müşterisinin memnuniyetini önemseydiğini bildirmiştir. Müşterisinin talep ettiği renk ve motifleri kullanmıştır. Satın aldığı ayakkabıyı nerede ve hangi kıyafetle giyeceğinden yola çıkarak renk ve motifleri belirleyip tasarladığını belirtmiştir.

Toplum merkezli yaklaşım açısından kullandığı motifleri doğadan esinlenerek ürettiğini ve müşterisinin beğenisine sunduğunu belirtmiştir. Satın aldığı ayakkabının süslemesini tasarlarken müşterisinin kendini özel hissetmesini istediğini söylemiştir.

Fotoğraf 5: Mor Çiçek Motifli İğne Oyalı Yüksek Topuklu Ayakkabı (Emine AĞARI arşivinden, 07.01.2022)

Fotoğraf 6: Pembe Çiçek Motifli İğne Oyalı Ayakkabı (Emine AĞARI arşivinden, 20.09.2021)

Pembe Çiçek Motifli Ayakkabı

Araştırma kapsamında **Fotoğraf 6'** da görünen pembe çiçek motifli iğne oyalı ayakkabı Kevser ZENGİN isimli kişiye 2021 yılında Emine AĞARI tarafından tasarlanmıştır. İncelendiğinde ayakkabının yüzeyinin süet, siyah renkli, uzun topuklu burnunun kapalı ve sivri olduğu görülmektedir. Pembe renkli ipek iplik ile gözemeli ilmek tekniğiyle yapılan iki katlı yaprakları sivri çiçek ayakkabının burun kısmına yapıştırılmıştır. Pembe çiçeğin yanına yeşil renkli ipek iplik ile gözemeli ilmek tekniği ile yapılan iğne oyalı tekniği ile yapılan yapraklar görülmektedir. Ayakkabının dış yan kısımlarına kırmızı renkli ipek iplik ile gözemeli ilmek tekniği ile yapılan iğne oyalı yuvarlak yapılı çiçeklerin tercih edildiği görülmektedir. Kırmızı çiçeklerin yanına yeşil ipek iplik ile gözemeli ilmek tekniği ile yapılan iğne oyalı yaprakların çiçeklerin iki tarafına aynı hizada yapıştırıldığı görülmektedir. Kırmızı ipek iplik ile yapılan iğne oyalı çiçeklerin arasına yeşil ipek iplik sarılı tellerle dallar yapılmış ve iki tarafına sıcak silikon ile inci yapıştırılmıştır. Topuk kısmına ipek iplik sarılı olan tele helezon şekli verilmiş ve gonca şekli verilen kırmızı renkli ipek iplik ile yapılan iğne oyalı çiçeğin yanına yapıştırılmıştır.

Sanat merkezli yaklaşım açısından incelediğimizde zanaatkar kendini yansıtan bir tasarım yaptığını belirtmiştir. Satın alınan ayakkabının formunu göz önünde tutarak iğne oyalı motifleri belirleyip müşterisinin beğendiği renkleri doğrultusunda tasarımı gerçekleştirdiğini açıklamıştır.

Yapıt merkezli yaklaşım olarak ele aldığımızda zanaatkar ayakkabının rengini, biçimini ve topuk boyunu hesap ederek bir çalışma yaptığını belirtmiştir. Müşterisinin kullanacağı kıyafete uygun renkleri kullanarak motifler oluşturularak ayakkabının formuna uygun boyutta çalıştığını ifade etmiştir.

Alımlayıcı merkezli yaklaşım olarak incelediğimizde müşterisinin satın aldığı ayakkabıyı kullanacağı kıyafet belirlenip, talep ettiği renk ve motifleri kullanmıştır.

Toplum merkezli yaklaşım açısından kullandığı motifleri doğadan esinlenerek iğne oyası teknikleriyle ürettiği motifleri kullanarak müşterisinin beğenisine sunduğunu belirtmiştir.

Renkli Gül Motifli Ayakkabı

Araştırma kapsamında **Fotoğraf 7**'de görünen renkli gül motifli iğne oyalı ayakkabı Ayşe KOCAMAN isimli kişiye 2022 yılında Emine AĞARI tarafından tasarlanmıştır. İncelendiğinde ayakkabının süet yüzeyli, siyah renkli, yüksek topuklu, yuvarlak ve kapalı burunlu olduğu görülmektedir. Ayakkabıyı süslemek için pembe, mavi ve sarı renkler kullanılarak ipek iplikle gözemeli ilmek tekniğinde iğne oyası güller ve ortalarına Beyoğlu taşı olarak bilinen dikme swarovski taş olarak da adlandırılan parlak ve dikkat çekici görünümlere sahip olan metal kasalı dikme taşı, dikili olduğu zanaatkâr tarafından belirtilmiştir. Yeşil renk ipek iplikten gözemeli ilmek tekniği kullanılarak yapılmış olan iğne oyası yaprak motiflerinin etrafına sim iplik ile sıçan dişi tekniğinde kontur çekilmiş olduğu ve su yeşili ve kırmızı renk ipek iplik kullanılarak gözemeli ilmek tekniği kullanılarak yapılmış olan iğne oyalı gül goncası motifleri bulunmaktadır. Zanaatkar müşterisinin talebi üzerine ayakkabının burun kısmına pembe renkli iğne oyası alanında yapılı olan gül motifinin burun ve yanlarına iğne oyalı yaprakları sıcak silikon kullanarak yapıştırdığını belirtmiştir. Yeşil ipek iplik sardığı tele helezon şekli vererek yaprakların arasına yapıştırmıştır. Mavi ve sarı renkli iğne oyalı gül çiçeklerinin çapraz uçlarına iğne oyalı yaprakları yapıştırmış ve taban kısmına yakın görünen yaprakların yanına ipek iplik sarılı telle yaptığı helezonları yapıştırdığını söylemiştir. Ayakkabının ortasından başlayarak oluşturduğu iğne oyası gül goncalarından oluşan dalı yapıştırmıştır. Zanaatkar iğne oyalı yaprak ve helezonlarla oluşturduğu dalı sarı ipek iplikle yapılı olan gül motifine ekleyerek yapıştırdığını söylemiştir.

Sanat merkezli yaklaşım açısından incelediğimizde zanaatkar satın alınan ayakkabının iğne oyası teknikleriyle tasarlarken kendini ifade eden renk ve motifleri kullandığını belirtmiştir. Kullanacağı renk ve motiflerden oluşan tasarım kendine özgü ve biricik olmasını istediğini açıklamıştır.

Yapıt merkezli yaklaşım olarak ele aldığımızda zanaatkar satın alınan ayakkabının rengini, biçimini, topuk boyutunu göz önünde tutarak tasarımını yaptığını belirtmiştir. Tasarımını yaparken ayakkabının formunu gözeterak motiflerin boyutunu belirlediğini, tamamlayıcı kıyafetten de ilham alarak renk ve motifleri seçtiğini açıklamıştır.

Alımlayıcı merkezli yaklaşım olarak incelediğimizde satın alınan ayakkabının iğne oyası motiflerle süslenerek tasarımının yapılırken müşterisi üzerindeki etkisini düşündüğünü belirtmiştir.

Toplum merkezli yaklaşım açısından kullandığı motifleri doğadan esinlenerek seçtiğini ve motiflere uygun renkleri belirlediğini açıklamıştır. Kullandığı gül motiflerini aslına benzer şekilde uyguladığını belirtmiştir.

Fotoğraf 7: Renkli Gül Motifli İğne Oyalı Ayakkabı
(Emine AĞARI arşivinden, 15.06.2022)

Fotoğraf 8: Kırmızı ve Mavi Çiçeklerden Oluşan
İğne Oyalı Motifli Ayakkabı (Emine AĞARI
arşivinden, 20.03.2023)

Kırmızı ve Mavi Çiçek Motifli Ayakkabı

Araştırma kapsamında **Fotoğraf 8**'de görülen kırmızı ve mavi renklerden oluşan iğne oyası motifli ayakkabı Ayşe KOCAMAN isimli kişiye Emine AĞARI tarafından 2023 yılında tasarlanmıştır. İncelediğimizde ayakkabının süet yüzeyli, siyah renkli, yüksek topuklu, kapalı ve yuvarlak burunlu olduğu görülmektedir. İğne oyalı çiçek, gonca ve yapraklarda ipek iplik ile gözemeli ilmek tekniği kullanıldığı ve yaprakların kenarına açık yeşil ipek iplik ile sıçan dişi tekniği ile kontur çekildiği zanaatkar tarafından belirtilmiştir. Ayakkabının burnunda bulunan açık ve koyu mavi renkli sivri uçlu iki kattan oluşan iğne oyalı çiçeğin ortasına Beyoğlu taşı dikilmiştir. Çiçeğin üç tarafına yapraklar yapıştırılmış ve ipek iplik sarılı olan telden helezon yapılmış ve ayakkabının dış tarafında bulunan yaprağın yanına yapıştırılmış olduğu görülmektedir. Ayakkabının topuk kısmında bulunan gül gongasından, burunda bulunan mavi çiçeğin yanındaki yaprağa kadar iğne oyası kök tekniği ile boru yapılıp sıcak silikon yapıştırıcı ile yapıştırıldığı belirtilmiştir. Boru üzerine burunda bulunan mavi çiçekten hiza alınarak sırasıyla kırmızı, mavi ve kırmızı sivri yapraklı, tek katlı iğne oyalı çiçeklerin ortalarına Beyoğlu taşı dikilerek yapıştırıldığı görülmektedir. Ayakkabının burnundan sonra bulunan çiçeklerin yanlarına paralel olarak ikişer yaprak yapıştırılmıştır. Çiçekler ve yaprakların arasına çapraz görünümde helezonlar yapıştırıldığı belirtilmiştir. Ara boşlukları Beyoğlu taşlarıyla süslendiği görülmektedir.

Sanat merkezli yaklaşım açısından satın alınan ayakkabıyı süslerken kendi ruh dünyasını ifade eden renklerden oluşan iğne oyası motifleri belirlediğini açıklamıştır. Yaptığı tasarımların kendini yansıtmasını amaçladığını ifade etmiştir.

Yapıt merkezli yaklaşım olarak ele aldığımızda zanaatkar satın alınan ayakkabının topuğunu, rengini, biçimini düşünerek motifleri seçtiğini müşterisinin giyeceği kıyafetle uyumlu olan renklerle ürettiğini söylemiştir. Satın alınan ayakkabının formu göz önünde bulundurularak motiflerin boyutunu ayarlanış ve tasarımını yaptığını belirtmiştir.

Alımlayıcı merkezli yaklaşım olarak incelediğimizde zanaatkar satın alınan ayakkabının süslemesini tasarlarken müşterisinin kendini özel hissetmesini istediğini ve müşteriye özgü bir tasarım yaptığını açıklamıştır.

Toplum merkezli yaklaşım açısından kullandığı motifleri doğadan esinlenerek ürettiğini ve müşterisiyle birlikte seçtiği renk ve motifleri kullanarak kendini yansıtan bir tasarım yaptığını belirtmiştir.

Mor Renkli Çiçek Motifli Ayakkabı

Araştırma kapsamında **Fotoğraf 9**'da görünen mor renkli çiçek motifli ayakkabı Fatma ÇALIŞIR isimli kişiye Emine AĞARI tarafından 2023 yılında tasarlanmıştır. İncelendiğinde ayakkabının yüzeyinin süeti siyah renkli olduğu, burun yapısının yuvarlak ve kapalı, topuğunun orta boyutta ve küt olduğu görülmektedir. Çiçekler incelendiğinde fuşya ve pembe renkli ipek iplik kullanıldığı ve fuşya renkli kısım iğne oyası gözemeli ilmek tekniği kullanıldığı, pembe renkli olan yaprakların uç kısımlarında ise gözemesiz ilmek tekniği kullanıldığı, yapraklarda ise gözemeli ilmek tekniği ile yapıldığı ve kenarına açık yeşil ipek iplik ile sıçandışi tekniği kullanılarak kontur çekildiği zanaatkar tarafından belirtilmiştir. Çiçeklerin ortasına sarı renkli yapay tohum dikilerek süslendiği görülmektedir. Ayakkabının burun kısmına iki katlı çiçek ve üç etrafına iğne oyalı yapraklar yapılarak süsleme başlamış, inci boncuk ve yeşil ipek iplik sarılı olan telle helezonlar yapılarak sıcak silikon kullanılarak yapıştırıldığı zanaatkar tarafından açıklanmış. Ayakkabının yan yüzeyine tek katlı orta

boyda çiçekler kullanılmış ve taban kısmına bakan yöne ikişer yaprak ve ortalarına helezonlarla süslediği çiçeğin yanlarına inci boncuklar yapıştırılarak topuk kısmına kadar örüntü oluşturularak devam ettirildiği görülmektedir. Ayak topuğunun denk geldiği kısım fuşya renkli ipek iplik ile gözemeli ilmek tekniğiyle yapılmış gonca ve helezonlar yapıştırılmıştır. Topuğu küçük boyutta yapılmış olan iğne oyali çiçek, helezon ve inci boncuklarla süslenmiştir.

Sanat merkezli yaklaşım açısından incelediğimizde zanaatkar iç dünyasını yansıtan iğne oyası motifleri kullandığını söylemiştir. Kullandığı renklerin kendini ifade ettiğini ve kendini ifade eden bir tasarım yaptığını da eklemiştir.

Yapıt merkezli yaklaşım olarak ele aldığımızda zanaatkar satın alınan ayakkabının yapısına uygun iğne oyası motifleri seçtiğini açıklamıştır. Seçilen motifler ayakkabının yapısına uygun boyutta üretilmiş ve tasarımı yapılmıştır.

Alımlayıcı merkezli yaklaşım olarak incelediğimizde zanaatkar müşterinin satın aldığı ayakkabıyı kullanacağı kıyafette düşünülerek kendine özgü bir tasarım istediğini açıklamıştır. Müşterisinin ayakkabıyı giyerek gideceği yerde kendini özel hissetmesini istediğini ifade etmiştir.

Toplum merkezli yaklaşım açısından kullandığı motifleri doğadan esinlenerek üretirken iğne oyali çiçek motiflerinde ışık gölge uyumunu düşünerek ton geçişleri yaptığını belirtmiştir.

Fotoğraf 9: Mor Renkli Çiçek Motifli Ayakkabı (Emine AĞARI arşivinden, 25.05.2023)

Fotoğraf 10: Kırmızı Gül Motifli Ayakkabı (Emine AĞARI arşivinden, 22.01.2023)

Kırmızı Gül Motifli Ayakkabı

Araştırma kapsamında **Fotoğraf 10**'da görünen kırmızı gül motifli ayakkabı Fatma SAĞLAM isimli kişiye Emine AĞARI tarafından 2023 yılında tarafından tasarlanmıştır. İncelendiğinde ayakkabı yüzeyinin süet siyah renkli olduğu, topuğunun uzun burun yapısının yuvarlak ve kapalı olduğu görülmektedir. Gül ve gonca motifleri; kırmızı ipek iplik ile iğne oyası gözemeli ilmek tekniği kullanılmış, üç kat çiçekten oluşmuş ve ortalarına Beyoğlu taşı dikilmiştir. Beyaz ipek iplikle yapılan mine çiçeklerinde iğne oyası gözemeli ilmek tekniği kullanılmış ve kenarlarına simli iplik ile zürafa tekniği ile kontur çekilmiştir. İğne oyası gözemeli ilmek tekniği kullanılan, yeşil ipek iplikle yapılan yaprakların etrafına simli iplikten sıçan dişi tekniğiyle kontur çekilmiştir. Ayakkabının burun kısmının yanlarına yaprak uç kısmına yakın yere yeşil ipek iplik sarılı olan telle helezon yapılarak sıcak silikonla yapıştırılmış, yaprak ve helezonların ortasına, ayakkabının ön kısmına üç adet gül yapıştırılmıştır. Helezonların ortasına Beyoğlu taşı yapıştırılarak süslediği zanaatkar tarafından belirtilmiştir. Ayakkabının yan tarafına kırmızı gül, yaprak ve beyaz çiçeklerden sıralı örüntü olarak topuğa doğru sıcak silikon yapıştırıcı kullanılarak yapıştırılmıştır. Örüntünün sonu olan beyaz çiçekten topuk bölümüne doğru gonca gül ve helezonlar yapıştırılarak süslediği görülmektedir. Ayakkabının topuğu beyaz çiçek ve helezonlarla süslenmiştir.

Sanat merkezli yaklaşım açısından incelediğimizde zanaatkar müşterisinin satın aldığı ayakkabıyı süslerken, iç dünyasını yansıtmak amacıyla tasarımını yaptığını ifade etmiştir. Renk seçimini yaparken kişiler üzerinde çarpıcı bir etki bırakmasını amaçladığını belirtmiştir.

Yapıt merkezli yaklaşım olarak ele aldığımızda zanaatkar satın alınan ayakkabının formunu göz önünde tutarak nerede kimin giyeceğini düşünerek tasarladığını belirtmiştir. Çiçek motiflerini satın alınan ayakkabının formuna uygun oranda ürettiğini ve topuk boyutunu hesap ederek tasarladığını ifade etmiştir.

Alımlayıcı merkezli yaklaşım olarak incelediğimizde zanaatkar satın alınan ayakkabının süslemesinde kullanacağı renk ve iğne oyası motifleri seçerken müşterinin kendi kına gecesinde kullanacağını belirmesi üzerine bir tasarım yaptığını ifade etmiştir. Gelinin kına gecesinde kendini özel hissetmesi ve herkesin beğenisini almasını düşünerek yola çıktığını açıklamıştır.

Toplum merkezli yaklaşım açısından zanaatkar satın alınan ayakkabının süslemesinde kullandığı motifleri doğadan esinlenerek iğne oyası tekniği ile ürettiği gül motiflerini aslına uygun renkler kullandığını belirtmiştir. Toplumda ayakkabılara farklı bir bakış açısı getirmek istediğini ifade etmiştir.

Sandalet Bej Renkli Ayakkabı

Araştırma kapsamında **Fotoğraf 11**'de görünen sandalet bej renkli küt topuklu ayakkabı Cevriye KIRBAÇ isimli kişiye Emine AĞARI tarafından 2020 yılında tasarlanmıştır. İncelendiğinde bej renkli kare topuklu sandalet olduğu görülmektedir. İğne oyası gözemeli ilmek tekniği kullanılarak ipek iplikle çiçek ve yapraklar yapıldığı belirtilmiştir. Kırmızı ve sarı renklerin tonları ile yapılan mine çiçekleri tercih edilmiştir.

Sanat merkezli yaklaşım açısından incelediğimizde zanaatkar satın alınan ayakkabının süslemesini yaparken kendi ruh halini ifade eden renk ve motifleri kullandığını ifade etmiştir.

Yapıt merkezli yaklaşım olarak ele aldığımızda zanaatkar satın alınan ayakkabının formunu göz önünde tutarak tasarladığını belirtmiştir. Ayakkabının sandalet oluşu nedeniyle iğne oyası motiflerin boyutları yapıstırılacağı kısım hesap edilerek üretildiğini belirtmiştir.

Alımlayıcı merkezli yaklaşım olarak incelediğimizde zanaatkar müşterisinin satın aldığı sandalet ayakkabının süslemesini yaparken müşterisinin memnuniyetini önemseydiğini bildirmiştir. Müşterisinin talep ettiği renkleri kullanacağı kıyafete uygun seçtiğini müşterinin beğenisine sunduğunu ifade etmiştir.

Toplum merkezli yaklaşım açısından zanaatkar kullandığı motifleri doğadan esinlenerek ürettiğini, motifleri seçerken doğada bulunan mine çiçeklerinden ilham aldığını ifade etmiştir. Satın alınan ayakkabın sandalet oluşu nedeniyle yaz mevsimini anımsatan renkler tercih edildiğini de ifadesine eklemiştir.

Fotoğraf 11: Sandalet Bej Renkli Ayakkabı
(Emine AĞARI arşivinden, 20.11.2020)

Fotoğraf 12: Renkli Çiçek Motifli İğne Oyalı
Kısa Topuklu Ayakkabı (Emine AĞARI arşivinden,
29.03.2023)

Renkli Çiçek Motifli Ayakkabı

Araştırma kapsamında **Fotoğraf 12.**'de görünen renkli çiçek motifli iğne oyalı kısa topuklu ayakkabı Yasemin DOĞRU isimli kişiye Emine AĞARI tarafından 2023 yılında tasarlanmıştır. İncelendiğinde satın alınan ayakkabının yüzeyinin süet, siyah renkli, kısa topuklu sivri ve kapalı burunlu olduğu görülmektedir. Mavi, sarı ve pembe ipek iplik kullanılarak iğne oyası tekniği olan gözemeli ilmek ile yapılan çiçek motifleri görülmektedir. Çiçeklerin ortasına simli tohum dikildiğini belirtmiştir. Yeşil ipek iplikle yapılan iğne oyası gözemeli ilmek tekniği kullanılan yaprakların kenarına açık yeşil ipek iplik ile sıçan dişi tekniğinde kontur çekilmiştir. Yeşil ipek iplik sarılan tellere helezon şekli verilerek süslemede kullanılmak üzere hazırlandığı açıklanmıştır. Ayakkabının burun kısmında bulunan üç katlı iğne oyalı çiçeğin üç etrafı yaprak ve helezonlar sıcak silikon yardımıyla yapıştırıldığı belirtilmiştir.

Ayakkabının dış yan yüzeyine yeşil ipek iplik sarılı telle dal yapılmış dalların uçları kırmızı boncuklarla süslediği görülmektedir. Ayakkabının burun kısmında bulunan mavi çiçeğin yanına iki katlı iğne oyalı pembe çiçek dal üzerine yapıştırıldığı görülmektedir. Pembe çiçeğin bir ucuna yaprak diğer ucuna helezon ve boncuk yapıştırılmıştır. Aynı şekilde sarı çiçeğin düzenlendiği görülmektedir.

Sanat merkezli yaklaşım açısından incelediğimizde zanaatkarın satın alınan ayakkabıyı süslerken canlı renkleri tercih ettiği görülmektedir. Zanaatkar renkleri tercih ederken o günkü ruh halini yansıttığını ifade etmiştir.

Yapıt merkezli yaklaşım olarak ele aldığımızda zanaatkar satın alınan ayakkabının formunu göz önünde tutarak iğne oyası motiflerin boyutları ayakkabı formuna uygun oranda seçilip ürettiğini belirtmiştir.

Alımlayıcı merkezli yaklaşım olarak incelediğimizde zanaatkar satın alınan ayakkabının süslemelerini yaparken seçtiği motifler ve kullandığı renklerle tasarımının kendine özgü ve kendini yansıtmasını düşünerek beğenilere sunduğunu ifade etmiştir.

Toplum merkezli yaklaşım açısından zanaatkar kullandığı motifleri doğada bulunan katmerli çiçeklerden ilham aldığını ifade etmiştir.

Çok Renkli Çiçek Motifli Ayakkabı

Araştırma kapsamında **Fotoğraf 13.**'de görünen renkli çiçek motifli iğne oyası ayakkabı Ayşe PARILDAR isimli kişiye Emine AĞARI tarafından 2021 yılında tasarlanmıştır. İncelendiğinde satın alınan ayakkabının yüzeyinin süet, yuvarlak kapalı burunlu, siyah renkli ve yüksek topuklu olduğu görülmektedir. Pembe, mavi, sarı, kırmızı, petrol yeşili ve mor renklerdeki ipek iplik ile iğne oyası gözemeli ilmek tekniğinde beş yapraklı çiçeklerin yaprakların yarısına kadar yapılmış ve açık tonlarda kullanılan ipek iplikle yaprakların uç kısımlarının yapıldığı belirtilmiştir. Çiçeklerin renklerinde yaprakların etrafına iğne oyası zürafa tekniği kullanılarak misina yardımıyla kontur çekildiği açıklanmıştır. Yeşil renkli ipek iplik kullanılarak çiçek yapraklarını birbirine eklemek için iğne oyası gözemeli ilmek tekniğinde küçük yapraklar yapılmış ve çiçeklerin ortasına Beyoğlu taşı dikildiği açıklanmıştır. Ayakkabının burun kısmına pembe renkli iğne oyalı çiçek iki katlı olarak kullanılmış ve yanlarına yeşil ipek iplik sarılı olan tellere helezon şekli verilerek sıcak silikon yardımıyla yapıştırıldığı belirtilmiştir. Ayakkabının burnundan başlayarak topuğa kadar dış kısmına sırasıyla pembe, mavi, kırmızı, petrol yeşili, sarı, mor renkler kullanılarak yapılan iğne oyalı çiçek motifleri, topukta görülen mor çiçeğin yanına helezonlar ve Beyoğlu taşları sıcak silikon kullanılarak yapıştırıldığı açıklanmıştır.

Sanat merkezli yaklaşım açısından incelediğimizde zanaatkar satın alınan ayakkabının süslemesinde kullandığı iğne oyali çiçek motiflerinin rengini seçerken sevincini, mutluluğunu yansıtmasını amaçladığını belirtmiştir.

Yapıt merkezli yaklaşım olarak ele aldığımızda zanaatkar ayakkabının formunu baz alarak iğne oyası motiflerin boyutlarını belirlediğini ifade etmiştir. Ayakkabının rengine, biçimine uygun bir tasarım yaptığını belirtmiştir.

Alımlayıcı merkezli yaklaşım olarak incelediğimizde zanaatkar müşterisinin satın aldığı ayakkabıyı kullanınca müşterisi üzerinde ve toplumda bırakacağı etkiyi düşünerek renk ve motifleri belirlediğini açıklamıştır. Müşterisinin kullanacağı kıyafetle kendisini biricik hissetmesini düşünerek tasarladığını ifade etmiştir.

Toplum merkezli yaklaşım açısından zanaatkar satın alınan ayakkabıyı süslerken kullandığı motifleri doğadan esinlenerek ürettiğini ve renkleri seçerek tasarladığını açıklamıştır.

Fotoğraf 13: Renkli Çiçek Motifli Ayakkabı (Emine AĞARI arşivinden, 14.04.2021)

Fotoğraf 14: Mor Renkli Motifli Kısa Topuklu Ayakkabı (Emine AĞARI arşivinden, 20.05.2021)

Mor Renkli Motifli Kısa Topuklu Ayakkabı

Araştırma kapsamında **Fotoğraf 14.** 'de görünen iğne oyası mor renkli motifli kısa topuklu ayakkabı Ayşe YATIK isimli kişiye Emine AĞARI tarafından 2021 yılında tasarımı yapılmıştır. İncelendiğinde ayakkabının yüzeyinin süet, siyah renkli, kısa topuklu sivri ve kapalı burunlu olduğu görülmektedir. Çiçeklerin mor ipek iplik kullanılarak ikişer kat yapıldığı, goncaların mor renkli ipek kullanıldığı ve yapraklar ise yeşil ipek iplikle iğne oyası gözemeli ilmek tekniği kullanıldığı açıklanmıştır. Yeşil yaprakların kenarına açık yeşil ipek iplik kullanılarak sıçandışi tekniği ile kontur çekilmiştir. Çiçek yapraklarının sivri uçlu olarak çalışıldığı görülmektedir. Tele simli iplik sarılarak helezonlar yapıldığı ve yeşil ipek iplik tele sarılarak helezon ve ana dalın çalışıldığı ve çiçeklerin ortasına Beyoğlu taşı dikildiği zanaatkar tarafından söylenmektedir. Satın alınan ayakkabının burun kısmına mor renkli iğne oyali çiçeğin etrafına üç adet yaprak yapıştırılmış ve kış kısmına doğru olan bölüme simli ve yeşil ipek iplik ile yapılan helezonlarla süslediği görülmektedir. Süsleme ayakkabının dış tarafına yapıştırılan ana dalın üzerine iğne oyali çiçeklerin topuk kısmına bakan yüzeyine paralel olarak iki yaprak ve ortalarına helezon ve Beyoğlu taşı yapıştırılmıştır. Süslemede üç adet çiçek kullanılmış ve ortada biten örüntüye topuğa kadar gonca ve helezonlar yapıştırılarak sonlandırılmıştır. Yapıştırıcı olarak sıcak silikon tercih edildiği açıklanmıştır.

Sanat merkezli yaklaşım açısından incelediğimizde zanaatkar satın alınan ayakkabının süslemesinde kullanılan renklerin kendi duygu ve düşüncelerini yansıttığını belirtmiştir. Çiçek motiflerini seçerken şıklığı ve zarafeti temsil edecek bir tasarıma destek olacağını düşünerek ürettiğini açıklamıştır.

Yapıt merkezli yaklaşım olarak ele aldığımızda zanaatkar satın alınan ayakkabının formunu göz önünde tutarak iğne oyası motifleri seçmiş ve boyutunu ayakkabıya uygun oranda ürettiğini belirtmiştir.

Alımlayıcı merkezli yaklaşım olarak incelediğimizde zanaatkar müşterisinin satın aldığı ayakkabıyı kullanacağı kıyafete uygun renkler kullanılarak ürettiği açıklamıştır. Müşterisinin kullanacağı ayakkabıyı giydiğinde kendini özel ve mutlu hissetmesini amaçladığını ifade etmiştir.

Toplum merkezli yaklaşım açısından incelediğimizde zanaatkar satın alınan ayakkabının süslemesinde kullandığı iğne oyası teknikleriyle üretilen motifleri doğadan esinlenerek seçtiğini belirtmiştir. Çiçeğin aslına uygun renkler seçtiğini ifade etmiştir.

Sonuç

El sanatları iğne oyası alanında süslenmiş olan 10 adet kadın ayakkabısı incelenmiştir. Bu ayakkabılardan 9 adetinin siyah renkli ve yüzeyinin süet ve burun kısmının kapalı olduğu, 1 tanesinin renginin bej ve sandalet tarzında olduğu, ayakkabıların 3 adeti sivri burunlu, 6 adeti yuvarlak burunlu olup, 5 adetinin yüksek ve sivri topuklu, topuk yükseklikleri 8-10 cm uzunluğunda, 1 adetinin yüksek ve sivri topuklu olup topuk yüksekliği 5-6 cm uzunluğunda, 4 adetinin küt topuklu olup 2 adetinin kısa topuklu ve topuk boyu 2-4 cm uzunluğunda diğer 2 adet ayakkabıların topuk boyu 5-6 cm uzunluğunda olduğu araştırmacı tarafından tespit edilmiştir. Ayrıca iğne oyalarıyla bezelenen ayakkabıların yapıları ve topuk yüksekliklerindeki değişiklikler zanaatkarın müşterilerinin kullanacakları giyim-kuşamın özelliklerine ve müşterilerinin zevkine göre değişiklik gösterdiklerini açıklamıştır. El sanatları iğne oyası kapsamında üretilen motiflerin hepsinde ipek iplik kullanılmıştır. Yapılandırıcı olarak sıcak silikon tercih edilmiştir.

Araştırmada kullanılan eserleri sanatsal yaklaşım kavramları çerçevesinde incelediğimizde;

Sanatçı merkezli yaklaşım açısından ürünler incelendiğinde; ayakkabıların formuna ve müşterisinin kullanacağı kıyafete uygun tasarımlar yapıldığı belirtilmiştir. Her ayakkabının formuna uygun biçimde motiflerin renklerini seçmiş ve iğne oyası tekniği ile üretmiştir. Her motif ve tasarımı yaparken zanaatkar kendini ifade etmeye çalışmıştır. Kendi iç dünyasını yansıtan renkleri seçerek her biri farklı süslemeler yaptığı açıktır. Renk seçimleri ve tasarımlarındaki farklılıklar zanaatkarın duygularını ön planda tuttuğunu belirtmektedir. Her tasarımında kendini yeniden keşfetmek istediği söylenebilir.

Yapıt merkezli yaklaşım açısından ürünler incelendiğinde; ayakkabının biçimi, düzeni, boyutunu ele alarak eser oluşturmayı amaçlamışlardır. Ayakkabının boyutu, topuk mesafesi, ayakkabının burnunun şekli hesaplanarak bitkisel motiflerin boyutu hesaplanmış ve ona göre üretilmiştir. Üretilen oyalarda ayakkabıların şekline göre yerleştirilmiştir. Yapıtı ön planda tutarak yapılan tasarımlar estetik bir görüntü oluşturulmak istendiği açıktır.

Alımlayıcı merkezli yaklaşım açısından ürünler incelendiğinde; zanaatkar kadınların hep bir farklılık arayışı içinde olduklarını düşünerek özel günlerde kullandıkları ayakkabıları nasıl kişisel hale getirebiliriz diye düşünerek yola çıkmışlardır. Kullandığı ayakkabı modeli üzerine ürettikleri iğne oyalı motifleri yerleştirerek müşterilerinin beğenisine sunmuşlardır.

Toplum merkezli yaklaşım açısından ürünler incelendiğinde; zanaatkar iğne oyalı motifleri doğadan ilham olarak üretmişlerdir. Aslına uygun veya yakın üretmek için emek verdiği görülmektedir. İğne oyası motifleri üretirken kendine özgü tasarımlar da yapmak istediği iğne oyası motiflerinin renk ve biçimlerinden anlaşılmaktadır.

Müşterisinin satın aldığı ayakkabıyı kullanacağı kıyafete uygun renk ve çiçek motifleri seçmiştir. Toplumun her kesiminde kadınların süslenmeyi sevdiği bilinmektedir. Kadınların ayakkabıya

düşkünüğü ele alınarak yola çıkıldığında müşterisinin talebi üzerinden de motif ve kompozisyonu oluşturduğu açıktır.

İğne oyali kadın ayakkabıları sanat kavramları üzerinden incelenmiştir. İğne oyalı ile süslenen kadın ayakkabıları her kavramda incelenebildiği görülmektedir. Zanaat olarak yapılan iğne oyası zaman içinde gelişerek her yerde kullanılacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Atay, A., (1987). Örucülük, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Altuntaş, Y., (1994). “*El Sanatlarının Dünü Bugünü Ve Sorunları*”, Kamu Ve Özel Kuruluşlarla Orta Öğretimde Üniversitelerde El Sanatlarına Yaklaşım Ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara.
- Aypek Arslan, A., Kotan, S., (2021). “*Savaşın Toplumsal Etkileri Bağlamında Suriye İç Savaşı ve Sanat.*” Sanat ve Tasarım Dergisi(28), 75-96.
- Cömert, B., (1991). *Sanat ve Edebiyat Üzerine*, Damar Yayınları, Ankara.
- İmre, H. M., (2016). “*Tarihsel Gelişim İçerisinde İnsan, Moda, Ayakkabı İlişkisi*”. Uluslararası Kültürel Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(Special Issue 1), 189-204.
- San, İ., (2003). *Sanat Eğitim Kuramları*, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- Söyük Güven, M. (2024). Türk El Sanatlarında Artistik El Sanatları Ve Geleneksel El Sanatları Arasında Ki Bağlam. Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, 17(45), 264-274. <https://doi.org/10.12981/mahder.133560>
- Onuk, T., (2000). *Osmanlı'dan Günümüze Oyalar*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Ötügen, C., (2008). Sanat Yapıtına Yaklaşım Biçimleri. Sanat Ve Tasarım Dergisi, 1(2). 159-178 <https://doi.org/10.18603/std.4618>
- Özgen, Ş., Ünlü, O., Durmuş, N., Kangal, L., Yavuz, B.G., Yazar, L. S., (2011) İğne Oyası Araştırması, Bursa Olgunlaşma Enstitüsü, Bursa
- Rıfat, M., (2008), *Yaklaşımlarıyla Eleştiri Kuramcıları*, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Moran, B., (2007). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İletişim Yayınları, İstanbul.

İnternet Kaynakça

(TDK, Kasım 2024). Oya, <https://sozluk.gov.tr/>

Görsel Kaynakça

- Fotoğraf 1:** a. Zürafa Tekniği b. Gözemeli İlmek Tekniği c. Gözemesiz İlmek Tekniği, (İlk Yazarın Arşivinden, 20.9.2024)
- Fotoğraf 2:** a. Sinek Kanadı Tekniği b. Sıçan Dişi Tekniği c. Kök Tekniği, (İlk Yazarın Arşivinden, 20.9.2024)
- Fotoğraf 3:** Yılmaz, M., (2020), Sanat Yapıtına Yanlış Yaklaşım Biçimleri, [mozartcultures.com/https://mozartcultures.com/sanat-yapitina-yanlis-yaklasimbicimleri/#google_vignette](https://mozartcultures.com/sanat-yapitina-yanlis-yaklasimbicimleri/#google_vignette) Erişim Tarihi:24 Ekim 2024 tarihinde erişilmiştir.
- Fotoğraf 4:** Yücel, S.Ş., (2024. Mart), Tulipomania İstanbul Lale Müzesinde, [artdogistanbul.com/ https://artdogistanbul.com/tulipomania-istanbul-lale-muzesinde/](https://artdogistanbul.com/tulipomania-istanbul-lale-muzesinde/) Erişim Tarihi:21 Ekim 2024 tarihinde erişilmiştir.

Fotoğraf 5: Mor Çiçek Motifli İğne Oyalı Yüksek Topuklu Ayakkabı, (Emine AĞARI Arşivinden, 07.01.2022)

Fotoğraf 6: Pembe Çiçek Motifli İğne Oyalı Ayakkabı, (Emine AĞARI Arşivinden, 20.09.2021)

Fotoğraf 7: Renkli Gül Motifli İğne Oyalı Ayakkabı 15.06.2022 Emine AĞARI arşivinden)

Fotoğraf 8: Kırmızı ve Mavi Çiçeklerden Oluşan İğne Oyalı Motifli Ayakkabı, (Emine AĞARI Arşivinden, 20.03.2023)

Fotoğraf 9: Mor Renkli Çiçek Motifli Ayakkabı, (Emine AĞARI Arşivinden, 25.05.2023)

Fotoğraf 10: Kırmızı Gül Motifli Ayakkabı, (Emine AĞARI Arşivinden, 22.01.2023)

Fotoğraf 11: Sandalet Bej Renkli Ayakkabı, (Emine AĞARI Arşivinden, 20.11.2020)

Fotoğraf 12: Renkli Çiçek Motifli İğne Oyalı Kısa Topuklu Ayakkabı, (Emine AĞARI Arşivinden, 29.03.2023)

Fotoğraf 13: Renkli Çiçek Motifli Ayakkabı, (Emine AĞARI Arşivinden, 14.04.2021)

Fotoğraf 14: Mor Renkli Motifli Kısa Topuklu Ayakkabı, (Emine AĞARI Arşivinden, 20.05.2021)

Kaynak Kişiler

Ayşe Nur OĞUZ, D.T.1983, D.Y. Kütahya, Eğitimi. Sanat Tasarım, Yüksek Lisans Öğrencisi,

Emine AĞARI, D.T.1972, D.Y. Kütahya, Eğitimi. Ön Lisans, Mesleği. İğne Oyası Alanında Usta Öğretici

EXTENDED SUMMARY

It is known that the existence of art dates back to prehistoric times. Findings such as drawings, rock carvings, sculptures, jewelry and pottery found on cave walls in archaeological studies are shown as evidence. It can be said that art, which has developed since the early ages and has survived to the present day, differs in every society and culture. While art is an activity that emphasizes aesthetic values such as drawing and originality, works of art are generally designed as the expression of a feeling or thought and are used to evoke an emotional, mental or spiritual reaction in our minds. The artist aims to convey his/her feelings, thoughts, pain, anger and joy to people through art. For this purpose, he/she brings what passes through his/her mind into a form in order to express himself/herself without concerns about beauty, aesthetics and cost. It is always discussed what is considered art in every time and society. It is clear that art and craft are intertwined. It is accepted that art cannot exist without craft and cannot be formed without labor. It is known that art has many branches. One of the branches of art, handicrafts, are produced with simple tools and equipment in the early ages of history to meet basic needs such as protection, shelter and clothing. Handicrafts have been passed down from generation to generation until today. It is known that every nation has its own handicrafts that are identified with it and reflect its customs, traditions and beliefs. It is stated in the sources that Turkey has hosted many civilizations due to its geographical location. For this reason, it is known that the range of handicrafts is very wide. It is clear that there are many handicrafts that are identified with our country. Needle lace is also one of these handicrafts. It is stated that it is a handicraft that is made with great effort, represents the patience of Turkish women and is produced in a specific environment with the master-apprentice relationship and has survived to the present day. It is a handicraft that is performed by tying knots on thread with the help of a needle and a motif is created by shaping the knots. Needle lace is mentioned in the sources as Turkish lace in world

literature. The findings unearthed in the Menfiz excavations indicate that its history dates back to very old years and that it dates back to the 12th century. It is stated in the sources that it spread from Anatolia to the Balkans and from there to Europe. While needle lace is seen in edge decoration, cover and headscarf decorations, it has also started to be seen in different areas over time. It is aimed to create interdisciplinary interaction by combining needle lace with many handicraft fields. The use of needle lace motifs in shoe decorations within the scope of the research shows how art combines with various disciplines to create new forms and the effect of this type of art on different social layers. The examination of how the interaction between the artist, craftsman and buyer, the design and motif selection carry meanings on a social and individual level offers an important analysis both artistically and culturally. It is known that shoes have always changed from past to present and in every culture. It is known that when buying shoes used for foot health and foot protection, features such as shape, heel, decoration and design are also taken into consideration in addition to comfort. It is thought that shoes reflect people's personality, power and status in society. It is known that shoes are the most obvious complement to clothes to be used on daily or special occasions in societies. Within the scope of the research, women's shoes decorated with needle lace motifs were examined in terms of artistic approaches. In the study, 10 women's needle lace shoes were examined and information was provided in terms of artist-centered approach, work-centered approach, receiver-centered approach and society-centered approach. While designing women's needle lace shoes, which were examined in terms of art-centered approaches, the craftsman conveyed how he wanted to leave an impact on the customer and society, his way of expressing himself, and his color and motif choices. This type of study is important because it is the first to be conducted and has original data that will be an example for those who will study on this subject. The study is based on the qualitative method where the data is organized and the results are drawn by using the literature review and the experiences of the researcher.

